

Kontroly autorizovaných osob provádějících jednorázové měření emisí

Ing. Hynek Švec, Ing. Jaroslav Dvořák, Ph.D.

Během jednorázových měření emisí prováděných podle § 6 odst. 4 zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů, provádí Česká inspekce životního prostředí (dále jen „inspekce“) kontroly autorizovaných osob (AO), které měření provádějí.

Poslední novelou zákona o ochraně ovzduší byly v § 25a inspekci rozšířeny kompetence v ukládání sankcí za přestupky autorizovaných osob. Přestože novelou zákona byly tyto nové sankční kompetence inspekci uloženy až v roce 2025, měly kontroly AO při měření emisí rostoucí tendenci již v roce 2024, kdy počet kontrol všech autorizovaných osob podle zákona o ochraně ovzduší vzrostl ze 46 až 82 ročně v letech 2021 - 2023 na 135 ročně v roce 2024. Převážná část těchto kontrol přitom cílila na autorizované osoby provádějící jednorázové měření emisí. Za překročení emisního limitu bylo uloženo 15 – 21 pokut ročně v letech 2021 – 2024.

. Kontroly prováděné inspekci v této oblasti cílí především na to, aby jednorázová měření emisí prováděná autorizovanými osobami probíhala při dostatečně výpovědním, tedy standardním provozu zdroje. Z toho důvodu během fyzické kontroly průběhu měření emisí standardně probíhá i fyzická kontrola provozovatele stacionárního zdroje, jehož emise jsou měřeny. Nejčastějším důvodem pro kontrolu AO přímo během měření emisí tedy není předpoklad, že by AO svoji autorizovanou činnost nedokázaly provádět správně.

Přestože cíle a míra podrobnosti kontrol se může v jednotlivých případech značně lišit, lze obecně shrnout, že se inspektoři během měření emisí autorizovanou osobou kromě plnění administrativních povinností zaměřují nejčastěji na:

- a) Provoz stacionárního zdroje;
- b) Měřicí místo – zda odpovídá zákonným požadavkům a příslušným normám;
- c) Použité vybavení k měření emisí a použité kalibrační plyny;
- d) Průběžné hodnoty měřených koncentrací na přístrojích (organické emise, plynné emise), případně data v počítači nebo dataloggeru, které lze zjistit na místě nebo bezprostředně po dokončení měření;
- e) Zapojení odběrových tras a sond a jejich vyhřívání;
- f) Vzduchotechnické parametry a provedení izokinetického odběru (zejména tuhé znečišťující látky);
- g) Úvodní a/nebo závěrečnou kalibraci přístrojů.

Výsledkem těchto kontrol pak v minulosti nebylo zjištění žádného vážného pochybení na straně autorizované osoby. Přispívá k tomu i skutečnost, že inspekce kontroluje průběh jednorázového měření po zahájení kontroly a AO tedy ví, že je kontrolována. Inspekce může v rámci svých kontrolních pravomocí vyžadovat během kontroly součinnost u AO i u provozovatele stacionárního zdroje. Taková součinnost může spočívat například při provedení ověření kalibrace přístrojů v průběhu měření (zejména v případě organických znečišťujících látek měřených pomocí přístroje typu FID), ovládání přístrojů při zobrazování měřených hodnot, uvedení zdroje do standardního provozu, poskytnutí údajů o vstupech a výstupech zdroje během měření.

Nejčastějšími výsledky kontrol prováděných při jednorázovém měření byla následující zjištění:

a) Není zjištěno porušení zákona o ochraně ovzduší u AO ve vztahu k měření, emisní limit je provozovatelem během měření splněn. Jedná se o důležitý výsledek kontroly zejména tam, kde jsou podněty.

b) Jednorázové měření emisí nebylo dokončeno z důvodu poruchy na stacionárním zdroji nebo na měřicí technice. Obvykle není zjištěno porušení zákona u provozovatele zdroje ani u AO. Takový výsledek vede k tomu, že se měření musí opakovat. c) Provozovatel překročil emisní limit. Následně postupuje inspekce v souladu se zákonem o ochraně ovzduší vůči provozovateli stacionárního zdroje.

Inspekce se během svých kontrol setkává rovněž s nevyhovujícími měřicími místy. Takové situace lze rozdělit do dvou kategorií:

- a) nevhodně zvolené měřicí úseky, nevyhovující příruby a jiné okolnosti s vlivem na přesnost výsledků měření;
- b) měřicí místa obtížně přístupná s vlivem na bezpečnost pracovníků AO nebo inspekce.

V rámci svých kompetencí má pak inspekce určité možnosti, jak ovlivnit provedení měřicích míst u provozovatelů ve spolupráci s povolujícími autoritami - krajskými úřady, během povolovacího procesu se totiž vyjadřuje v souladu s § 12 odst. 2 zákona o ochraně ovzduší. U zdrojů provozovaných na základě integrovaného povolení podle zákona o integrované prevenci by měla být měřicí místa instalována nejen s ohledem na přesnost měření, ale rovněž s ohledem na bezpečnost během měření emisí. V této věci byl přijat průřezový referenční dokument o nejlepších dostupných technikách (ZoBAT) o monitorování emisí do ovzduší a vody ze zařízení podle směrnice o průmyslových emisích (Both a kol., 2018). Tento dokument doporučuje postup podle příslušných evropských norem a měl by být závazný při povolování nových integrovaných zařízení případně jejich podstatných změnách.

Přestože se mohou inspektoři po novele zákona o ochraně ovzduší lépe zaměřit na drobná pochybení autorizovaných osob, neočekává se dle výše uvedených zkušeností, že by bylo třeba ukládat velké množství trestů za závažné přestupky AO při měření emisí. Cílem inspekce je zajistit, aby prováděná autorizovaná měření byla důvěryhodná, výsledky reprezentativní a případným manipulacím s výsledky spíše předcházet.

Inspekce vnímá činnost AO při měření emisí jako činnost náročnou, až na vzácné výjimky prováděnou profesionály, které ji rozumí. V současné době se tedy chce inspekce v rámci svých kompetencí zaměřit především na zlepšení úrovně měřicích míst na zdrojích s integrovaným povolením včetně zlepšení přístupu k měřicím místům. Výzvou do budoucna je pro inspekci zvýšení úrovně kontroly při provádění manuálních odběrů. Zatímco při měření plyných emisí nebo například těkavých organických látek je kontrola přímo v terénu podle změřených hodnot a při ověření kalibrace relativně snadná, v případě manuálních odběrů je poměrně obtížné kontrolovat vzorek, který je následně předáván do laboratoře.

Inspekce je toho názoru, že zvýšené množství a důslednost kontrol v této oblasti zlepšuje důvěryhodnost celého oboru měření emisí a také dobré jméno těch výrobních závodů, které své emisní limity plní. V konečném důsledku současná kontrola AO a provozovatele zdroje při jednorázovém měření emisí vede k úspoře času i finančních prostředků, protože umožňuje vyloučit podezření z překračování emisních limitů v případech, kde by v opačném případě musela inspekce provést nezávislé měření emisí vlastní technikou.

Použitá literatura:

Both, R., Brinkmann, T., Roudier, S., Scalet, B. M. a Delgado Sancho, L., JRC reference report on monitoring of emissions to air and water from IED installations : industrial emissions directive 2010/75/EU (integrated pollution prevention and control), Publications Office, 2018, <https://data.europa.eu/doi/10.2760/344197>